

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Валентина Григорова Григорова-Генчева,
катедра „Финанси и застраховане“,

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

Автор: Абдуляди Шазиманоски

Тема: „Влиянието на Европейската централна банка върху паричните политики на страните членки на Европейския съюз и Република България и Република Северна Македония“ („The influence of the European Central Bank on the monetary policies of the member states of the European Union and the Republic of Bulgaria and the Republic of Northern Macedonia“)

Научен ръководител: проф. д-р Люпчо Стойчески

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 260 от 27.06.2023 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н. Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Влиянието на Европейската централна банка върху паричните политики на страните членки на Европейския съюз и Република България и Република Северна Македония“ („The influence of the European Central Bank on the monetary policies of the member states of the European Union and the Republic of Bulgaria and the Republic of Northern Macedonia“) за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е Абдуляди Шазиманоски – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси и застраховане“ с научен ръководител проф. д-р Люпчо Стойчески.

Предадените от Абдуляди Шазиманоски материали включват документи по представен опис: автобиография и дисертационен труд на английски език, автореферат на английски и на български език, справка за изпълнението на минималните национални изиск-

вания за придобиване на ОНС „Доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика, списък и резюмета на публикациите, декларация за оригиналност и достоверност на дисертационния труд.

Докторантът е приложил 3 (три) публикации в нереферирани научно рецензирани списания.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Абдуляди Шазиманоски живее и работи в сферата на частния бизнес в гр. Струга. Притежава бакалавърска степен по икономика от Европейския университет в Охрид и магистърска степен по икономика от Европейския университет в Скопие, Република Северна Македонија.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Абдуляди Шазиманоски формулира като основна цел на изследователския си труд потвърждаването на значението и ролята на ЕЦБ за:

- дефиниране и провеждане на паричната политика в еврозоната;
- поддържане и управление на валутните резерви на страните от еврозоната;
- насърчаване на функционирането на платежните системи.

Основната хипотеза, която авторът изразява е, че без добра парична политика и свободни финансови потоци в условията на глобализация няма успешно икономическо развитие. С цел по-доброто изясняване на разглежданата проблематика, Шазиманоски поставя в дисертацията си още три специални и една спомагателна хипотези/задачи:

- Какви са основните въпроси, свързани с провеждането на паричната политика на страните членки на еврозоната, страните членки на ЕС извън еврозоната и страните кандидатки за членство в ЕС;
- Осигуряване на подходяща парична политика в подкрепа на развитието на финансовата и ценова стабилност на страните членки на ЕС и страните кандидатки;
- Една стабилна икономическа система позволява на държавите, техните правителства и институции да планират и насочват дейности за икономическо развитие по отношение на тяхното разширяване и укрепване в страните по света, за да се постигне възможно най-високо ниво на ценова стабилност;
- Какви са новите стратегии за правилно икономическо развитие в условията на пандемия от КОВИД 19?

Тематиката на дисертационния труд е актуална, тъй като в момента Република България е изправена пред предизвикателството да приеме еврото като национална валута в близките няколко години, а Република Северна Македония да навлезе в нов етап на развитие на кандидатурата си за членство в ЕС.

Изразените основни хипотези и поставените в работата задачи несъмнено подпомагат усилията на автора да докаже ролята и значението на ЕЦБ за провеждането на модерни и ефикасни парични политики, както за страните от ЕС, така и за страните-кандидат членки за приемане в ЕС.

4. Познаване на проблема

Докторантът Абдуляди Шазиманоски показва добро познаване на изследваната проблематика.

В дисертационния труд и автореферата към него, обаче, не е изразено личното мнение на автора по разглежданите въпроси. А. Шазиманоски познава и използва над 100 публикации по темата на изследването си, които цитира и анализира умело в текста.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване е представена както в автореферата, така и в увода към дисертационния труд. Тя включва прилагането на исторически анализ по отношение създаването и развитието на ЕС и ЕЦБ, на анализ на съдържанието във връзка с резултатите от функционирането на ЕЦБ, на сравнителен метод по отношение на опита, приложението и разликите във въздействието на паричната политика на ЕЦБ върху икономиката на страните членки. Авторът използва както различни статистически методи, така и метода на синтез на информацията в комбинация с вече изброените методи на изследване.

Абдуляди Шазиманоски представя информационната база данни и нивото на изследванията в разглежданата сфера. В заключението на дисертацията са посочени мерките и действията, които трябва да предприеме в сферата на паричната политика Република Северна Македония, както и критериите, на които трябва да отговаря, за да може да се присъедини към ЕС.

Избраната от автора методика на изследване позволява да бъдат доказани формулираните от него основни хипотези.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Абдуляди Шазиманоски е спазил формално техническите изисквания за съставяне на дисертационен труд. Текстът с обем 161 стр. е разпределен в няколко части: увод, четири основни части, заключение и използвана литература. В дисертацията са приложени 1 таблица и 5 схеми.

Библиографията включва 107 заглавия, като 102 от тях са на английски и др. чужди езици. Част от авторите и източниците са цитирани и в самото изложение като бележки под линия.

Първа глава от дисертационния труд е озаглавена „Институционална рамка за прилагане на единна парична политика в ЕС и евросистемата“. В нея кандидатът разглежда основните елементи и инструменти на паричната политика в ЕС, водещите принципи и механизмите за вземане на решения и тяхното прилагане, емитирането и циркулацията на евромонети и банкноти.

Втора глава, „Ролята на Европейския икономически и паричен съюз и Европейската централна банка в паричната политика на ЕС“, е посветена на историята и функционирането на Европейския икономически и паричен съюз. Детайлно са представени историята, структурата и функциите на ЕЦБ, както и новата стратегия в сферата на паричната политика. Специално място е отделено на темата за ценовата стабилност и паричния баланс в евросистемата.

Трета глава е със заглавие „Политиката на ЕЦБ спрямо страни членки на ЕС извън еврозоната и паричната политика на Република България“. Авторът представя страните членки на ЕС, които са извън еврозоната, изискванията към тях, за да се присъединят към нея и мерките, които предприемат за ограничаване на инфлацията. Подробно е разглеждана паричната политика на Република България, ролята на БНБ и банковата система в нейното регламентиране и провеждане.

Четвърта глава, „Политиката на ЕЦБ към страните кандидатки за членство в ЕС и паричната политика на Република Северна Македония“, представя страните, които водят преговори за членство в ЕС в момента. Авторът поставя акцент върху темата за паричната политика на ЕЦБ спрямо Република Северна Македония. В дисертацията е подробно

представена ролята и дейността на Националната банка на РСМ в създаването и провеждането на актуалната парична политика на страната, както и нейните основни цели.

Така представеният научен материал ми дава основания да приема, че дисертационният труд на докторанта Абдуляди Шазиманоски съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Дисертационният труд показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по съответната научна област и способност за извършване на самостоятелни научни изследвания.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Дисертационният труд на Абдуляди Шазиманоски обобщава сериозна част от документите и изследванията по разглежданата тема. Авторът формулира някои научно-приложни приноси на своята дисертация в нейната заключителна част.

Представените тези имат характера на препоръки към управляващите и Централната банка на Република Северна Македония. Осъществени са изследвания с цел подобряване на координацията и сътрудничеството между компетентните органи на ЕС при прилагането на паричната политика.

Проведените от кандидата научни изследвания биха могли да подпомогнат избора на конкретни мерки и действия в сферата на паричните политики в предприєдинителния за страната му период.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

В работите на кандидата има оригинални научни и приложни приноси, които са получили международно признание като част от тях са публикувани в списания, издадени от международни издателства. Абдуляди Шазиманоски има 3 (три) самостоятелни публикации на английски език по темата на дисертацията, публикувани в нереферирани рецензирани научни издания.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Документите и материалите, представени от Абдуляди Шазиманоски отговарят на изисквания(та) на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАС-РБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ВУЗФ за придобиване

на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

10. Лично участие на докторанта

Представеното дисертационно изследване, извършените анализи на статистически данни и получените резултати, са лична заслуга на Абдуляди Шазиманоски. В разработката, обаче, не е изразено неговото лично мнение относно приемането на Република Северна Македония в ЕС и предизвикателствата, свързани с него. Използваните източници са цитирани коректно и няма данни за плагиатство.

11. Автореферат

Авторефератът, приложен към дисертационния труд, е с обем от 37 страници. Той съдържа описание на основните характеристики на представената научна разработка: структура и съдържание на дисертацията, обобщено представяне на основните проблеми и методите на изследване, както и на публикации по темата на дисертацията.

Авторефератът на дисертационния труд е изготвен в съответствие с възприетите за подобен род научни разработки критерии. В него са формулирани ясно авторските разработки на значими научни или научноприложни проблеми, които представляват оригинален принос в науката по въпросите на паричните политики и системи.

В декларация към автореферата, авторът ясно заявява, че представеният дисертационен труд не повтаря нито темата, нито съдържанието на труд за придобиване на образователна и научна степен в други университети, институти и др. образователни институции.

12. Критични забележки и препоръки

Препоръчително е, с цел акцентиране върху значимостта на представеното научно изследване, в заключение да бъдат не само изброени научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд, но и да бъде категорично отразено личното мнение на автора по въпроса за приемането на Република Северна Македония в ЕС, предизвикателствата в сферата на паричната политика, свързани с него и положителното му въздействие върху икономиката и финансите на страната.

В списъка на използваните източници е задължително да се посочи последната дата на използване на онлайн ресурсите.

Бих задала следните въпроси към докторанта:

- Кои са значителните и оригиналните научни и научно-приложни приноси на представения дисертационен труд?
- Как се отнася към приемането на Република Северна Македония в Европейския съюз?

13. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от кандидата.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Научните и особено научно-приложните приноси на дисертацията биха могли да послужат на компетентните институции и органи в преприсъединителния период към ЕС за Република Северна Македония. Анализираният от автора данни биха могли да подпомогнат избора на конкретни мерки и действия в сферата на паричните политики от Македонската народна банка и Министерството на финансите на Република Северна Македония.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Абдуляди Шазиманоски **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Абдуляди Шазиманоски в Област на висше об-

разование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма “Финанси, застраховане и осигуряване“.

1.08.2023 г.

Рецензент:

Доц. д-р Валентина Григорова-Генчева